

Ευτύχης Μπιτσάκης

Από το «κράτος πρόνοιας» στο κράτος καταστολής

Όταν θα κυκλοφορήσει το παρόν τεύχος της *Ουτοπίας*, ο «τρομονόμος» θα έχει ίσως ψηφισθεί από την πλειοψηφία της Βουλής. Αλλά με τη σχεδόν βέβαιη ψήφιση του νόμου δε λήγει το ζήτημα. Ο στόχος των λαϊκών δυνάμεων θα είναι τώρα: να μην εφαρμοσθεί ο τρομονόμος· να ακυρωθεί στην πράξη. Μια σύντομη αναφορά στο πρόβλημα έχει συνεντεύξεις.

Ας υπενθυμίσουμε τις κύριες διατάξεις του τρομονόμου: Εισάγεται η έννοια της εγκληματικής οργάνωσης, χωρίς να προσδιορίζεται ο χαρακτήρας της. Η ασάφεια επιτρέπει την ποινικοποίηση της πρόθεσης, ακόμα και της σκέψης. Προβλέπεται η μείωση της ποινής ή και η απαλλαγή για όσους «συνεργάζονται» με τις αρχές. Έτσι νομιμοποιείται ο χαφιεδισμός και καθιερώνονται κίνητρα για το χαφιεδισμό. Π.χ. κατά το άρθρο 2, μέλος εγκληματικής οργάνωσης απαλλάσσεται από την ποινή, εφόσον συμβάλλει ουσιαστικά στην εξάρθρωση της οργάνωσης ή συμμορίας. Επίσης αναστέλλεται η απέλαση αλλοδαπών αν καταγγείλουν βασίμως αξιόποινες πράξεις. Η «κατ' εξαίρεση χορήγηση άδειας παραμονής (...) θα ενθαρρύνει αποφαστικά την καταγγελία μορφών του οργανωμένου εγκλήματος». Ακόμα: Τα «εγκλήματα» δικάζονται μόνο από δικαστές, χωρίς ενόρκους. Έτσι το

λαϊκό στοιχείο εξοστρακίζεται. Νομιμοποιείται και διευρύνεται η δράση των προβοκατόρων της αστυνομίας, οι οποίοι θα διεισδύουν στις θεωρούμενες ως «εγκληματικές» οργανώσεις. Επεκτείνεται η άρση του απορρήτου των επικοινωνιών. Νομιμοποιείται η παραβίαση του απορρήτου της ιδιωτικής ζωής. Καθιερώνεται ο υποχρεωτικός έλεγχος του DNA με βάση μόνο τις υπόνοιες της αστυνομίας. Συρρικνώνονται τα δικαιώματα υπεράσπισης, εφόσον ο κατηγορούμενος δεν έχει το δικαίωμα αναίρεσης του παραπεμπτικού βουλεύματος. Καθιερώνονται οι ανώνυμες καταθέσεις, δηλαδή ο ανώνυμος και ανεξέλεγκτος χαφιεδισμός.

Το νομοθετικό αυτό τερατούργημα δεν ήταν κεραυνός εν αιθρία. Ο νομιμοποιημένος χαφιεδισμός και τα πλαίσια για τη διεύρυνση της κρατικής τρομοκρατίας έχουν ήδη την ιστορία τους. Και πρώτα η Συνθήκη του Σένγκεν, την οποία, παρά τις αντιδράσεις, υπέγραψε και η ελληνική κυβέρνηση, πειθής «νομάρχης» του υπερχράτους των Βρυξελλών. Με τη συνθήκη αυτή, ως γνωστόν, νομιμοποιείται ο πανευρωπαϊκός χαφιεδισμός. Ειδικότερα καταργείται το δικαίωμα της ασυλίας και διευκολύνεται η έκδοση «εγκληματιών», υπόπτων, μεταναστών, μελών αντιστασιακών οργανώσεων. Ακολούθησε, όπως είναι γνωστό, το «Μνημόνιο Αντιτρομοκρατικής Συνεργασίας

Ελλάδας-ΗΠΑ». Με την υπογραφή του νομιμοποιείται και διευρύνεται η υπαρκτή ήδη συνεργασία των διοικητικών αρχών «για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας». Οι δυο υπηρεσίες θα ανταλλάσσουν πληροφορίες, θα συνεργάζονται για την παρακολούθηση υπόπτων, για την επεξεργασία στοιχείων, για την εκπαίδευση «ειδικών» κ.λπ. Και αυτά σε καθεστώς ολοκληρωτικής αδιαφάνειας. Αξίζει τέλος να σημειωθεί ότι για την υπογραφή του μνημονίου δεν ήταν αναγκαία η κύρωση από το Κοινοβούλιο¹.

Οι στόχοι των προηγουμένων είναι προφανείς. Προφανείς είναι και οι στόχοι του «τρομονόμου». Σε όλες τις περιπτώσεις υποτίθεται ότι το κράτος στρέφεται εναντίον του οργανωμένου εγκλήματος. Η έννοια αυτή είναι σκόπιμα ασαφής. Συγχέει τις παραδοσιακές μορφές παραβατικότητας (κλοπές, φόννοι, διακίνηση ναρκωτικών, λαθρομετανάστευση, κ.λπ.) με πράξεις που έχουν πολιτικά κίνητρα. Έτσι μπορεί να χαρακτηριστεί τρομοκράτης μέλος μιας μη αρεστής οργάνωσης (φιλειρηνικής, αντιιμπεριαλιστικής, κ.λπ.), ακόμα και ένας διαδηλωτής μπροστά στην αμερικανική πρεσβεία, όπως και αγωνιστές κοινωνικών κινημάτων, Κούρδοι, Παλαιστίνιοι κ.λπ.

Γιατί αυτοί οι δρακόντειοι νόμοι που περιορίζουν ή και καταργούν θεμελιώδη ανθρώπινα δικαιώματα; Το υπάρχον νομικό πλαίσιο είναι επαρκές, κατά τους ειδικούς, για την αντιμετώπιση τόσο της παραδοσιακής παραβατικότητας όσο και πράξεων που έχουν πολιτικά κίνητρα. Εκείνοι που συνέταξαν, υπέγραψαν ή ψήφισαν τα προηγούμενα, τα οποία δυναμιτίζουν την εθνική ανεξαρτησία και τα θεμέλια της αστικής δημοκρατίας, γνώριζαν ότι το υπάρχον νομικό πλαίσιο ήταν επαρκές. Τώρα όμως θέλησαν να διευρύνουν τις δυνα-

τότητες της κρατικής καταστολής, με κύριο στόχο τα αναπτυσσόμενα λαϊκά κινήματα εναντίον των συνεπειών του νεο-συντηρητισμού, όσο και τα κινήματα αλληλεγγύης με λαούς που αγωνίζονται για την εθνική αποκατάσταση ή εναντίον των ιμπεριαλιστικών επεμβάσεων. Στόχος λοιπόν της αντιδημοκρατικής θωράκισης του κράτους δεν είναι το «οργανωμένο έγκλημα» αλλά τα κινήματα αντίστασης στη νεο-συντηρητική επίθεση, στις συνέπειες της «παγκοσμιοποίησης» και ειδικά στους πολέμους της «Νέας Τάξης».

Πράγματι, η ελληνική περίπτωση εντάσσεται στη γενικότερη τάση να αντιμετωπισθούν με τα μέσα της κρατικής καταστολής οι αντιδράσεις στις συνέπειες του νεο-φιλελευθερισμού και της «Νέας Τάξης». Μετά το 2ο Παγκόσμιο Πόλεμο, ως γνωστόν, οι κυβερνήσεις των κεφαλαιοκρατικών χωρών μείωσαν τις συνέπειες της εκμετάλλευσης της εργασίας από το κεφάλαιο, υιοθετώντας την κενίσκοιανή πολιτική και ειδικά ενισχύοντας το «κράτος πρόνοιας». Η σημερινή κρίση υπερσυσσώρευσης οξύνει στο έπακρο την αντίθεση κεφαλαίου και εργασίας. Μπροστά σ' αυτή την πραγματικότητα, οι κυβερνήσεις, διαχειριστές της κρίσης προς το συμφέρον του κεφαλαίου, εφήρμοσαν, με πρωτεργάτες τις ΗΠΑ και τη Μεγάλη Βρετανία, την πολιτική του νεο-συντηρητισμού. Τις συνέπειες τις ζούμε σήμερα: Η κρίση υπερσυσσώρευσης συνεπάγεται την αύξηση της ανεργίας. Με την απορύθμιση των εργασιακών σχέσεων καθιερώνεται η προσωρινότητα, η μισή απασχόληση, η εποχιακή απασχόληση, το ελαστικό ωράριο. Η αβεβαιότητα και το άγχος γίνονται μόνιμες καταστάσεις, όχι μόνο για τους περιθωριοποιημένους, τους ανέργους και τους προσωρινά εργαζομένους, αλλά και για εκείνους (τους «προνομιούχους») που έχουν

σταθερή εργασία, την οποία μπορεί να χάσουν λόγω της συγχώνευσης, της χρεοκοπίας ή της μετανάστευσης της επιχείρησης σε κάποια χώρα με χαμηλό κόστος εργασίας. Οι κυβερνήσεις επιχειρούν με ημίμετρα να δημιουργήσουν ψευδείς εικόνες σχετικά με την ανεργία. Στη Γαλλία, π.χ., τα τρία τέταρτα των νέων προσλήψεων είναι ορισμένης διάρκειας, δηλαδή προσωρινές. Σε όλες τις «αναπτυγμένες» χώρες, στις μητροπόλεις του καπιταλισμού, η ανεργία, η αβεβαιότητα, η διάρρηξη των κοινωνικών σχέσεων, η έλλειψη παιδείας, η κρίση των αξιών, η αποδόμηση του κράτους πρόνοιας, δημιουργούν ένα αρχιτέλαγος αθλιότητας που ωθεί στο έγκλημα, στα ναρκωτικά, στην αυτοκτονία. Η Γαλλία, π.χ., έχει ρεκόρ στην κατανάλωση ηρεμιστικών. Στην ίδια χώρα, και όχι μόνο σ' αυτή, παρατηρείται μια δραματική αύξηση των αυτοκτονιών. Μπροστά σ' αυτή τη ζοφερή πραγματικότητα, το αστικό κράτος μετατρέπεται όλο και περισσότερο σε κράτος καταστολής. Στην Καλιφόρνια, π.χ., το 1994, ο προϋπολογισμός των φυλακών ήταν μεγαλύτερος από τον προϋπολογισμό όλων μαζί των Πανεπιστημίων. Στις ΗΠΑ συνολικά, υπάρχουν 1.500.000 φυλακισμένοι, 3.500 δικασμένοι σε θάνατο, ενώ το κεφάλαιο κερδίζει και από την ανθρώπινη δυστυχία με τη δημιουργία ιδιωτικών φυλακών.

Μπροστά στις άλυτες αντινομίες του καπιταλισμού και στις συνέπειες της νεο-συντηρητικής λαίλαπας, το αστικό κράτος μετατρέπεται όλο και περισσότερο σε κράτος καταστολής. Αλλά η «παγκοσμιοποίηση», δηλαδή η τάση για επιβολή των κεφαλαιοκρατικών σχέσεων σε ολόκληρο τον πλανήτη, συνεπάγεται ένα νέο είδος τοπικών πολέμων για απόκτηση πρώτων υλών (Κόλπος), ισοπέδωση μιας «ανωμαλίας» (Γιουγκοσλαβία) ή ενίσχυση εθνικιστικών,

φονταμενταλιστικών κινημάτων (Κόσοβο, FYROM, νότιες δημοκρατίες της πρώην Σ.Ε.). Η περιστολή των ανθρώπινων δικαιωμάτων και ειδικά οι διάφοροι «τρομονόμοι» εντάσσονται στη γενικότερη στρατηγική των ιμπεριαλιστικών χωρών να αντιμετωπίσουν με την κρατική τρομοκρατία τις αντιδράσεις στην καταστροφική πολιτική τους.

Η πολιτική όμως αυτή, καθώς και οι συνέπειές της, πρέπει να δικαιολογηθούν «επιστημονικά» καθώς και στη σφαίρα των αξιών. Έτσι οι ιδεολόγοι του νεο-συντηρητισμού μοχθούν να μας πείσουν ότι η Αγορά εξισορροπεί τις αντιθέσεις, ότι η «παγκοσμιοποίηση» είναι μονόδρομος, ότι ο άνεργος και ο φτωχός είναι ατομικά υπεύθυνοι για τη δυστυχία τους. Επίσης προσαθούν να μας πείσουν ότι ο καπιταλισμός είναι η τελευταία και οριστική μορφή κοινωνικής συμβίωσης. Ότι ζούμε το τέλος των ιδεολογιών, το τέλος της ιστορίας και ότι η τελική μορφή του ανθρώπινου όντος θα είναι το μοναχικό άτομο που θα αγωνίζεται για το προσωπικό του συμφέρον σε έναν κόσμο ανελέητων ανταγωνισμών, με μοναδική αξία το χρήμα. Ακραία περίπτωση διαστροφής του νοήματος των εννοιών ζήσαμε στην περίπτωση των τελευταίων πολεμικών επεμβάσεων: Βομβαρδισμοί χάριν των αξιών, ανθρωπιστικοί βομβαρδισμοί, επιστράτευση ισχύος για εφαρμογή της ηθικής (Κόλπος, 1991, Αϊτή, 1994, Γιουγκοσλαβία 1991-95 και 1998-1999).

ΗΠΑ και Ε.Ε. διεθνείς τρομοκράτες, στο όνομα των «αξιών». Τρομονόμοι, «για την προστασία του πολίτη από αξιόποινες πράξεις». Από την εποχή του Σωκράτη, η κοινωνική κρίση οδηγούσε τη φιλοσοφία στην αναζήτηση «αξιών» (Ανθρωπολογική στροφή της φιλοσοφίας. Ο Σωκράτης επέδωκε να κάνει τους πολίτες καλούς κι αγα-

θούς). Σήμερα πάλι οι ιδεολόγοι του καπιταλισμού θυμήθηκαν τις «αξίες», αντιστρέφοντας το ανθρωπιστικό τους περιεχόμενο². Συμβάλλουν και αυτοί, στη χώρα μας και παντού, στην ηθική δικαίωση των εγκλημάτων του ιμπεριαλισμού. Σε ανταμοιβή για τις υπηρεσίες τους παχύνονται από τα ταμεία του κράτους, της Ε.Ε., από τα ΜΜΕ, τα «ερευνητικά προγράμματα», τη CIA. Άξιος ο μισθός τους.

Και εμείς; Με την ενωτική πάλη μας μπορούμε να αχρηστεύσουμε τον τρομονό-

μο. Φυσικά αυτό δεν αρκεί. Αλλά τα υπόλοιπα δεν είναι του παρόντος σημειώματος.

Σημειώσεις

1. Βλ. Δ. Μπελαντής, *Οντοπία* 41, Οκτ.-Νοέμβ. 2000.

2. Βλ. Δ. Μαρκής, *Οντοπία* 39, Μάρτιος-Απρίλιος 2000. Επίσης το αφιέρωμα στον πόλεμο κατά της Γιουγκοσλαβίας, *Οντοπία* 34, Μάρτιος-Απρίλιος 1999.